

**KOOLIDE JA ÕPILASTE
ÜLESANDEID
LINNUKASVATAMISE ARENDAMISEL**

ARH

A-21168

EESTI NSV PÕLLUMAJANDUSE MINISTEERIUM

KOOLIDE JA ÕPILASTE ÜLESANDEID
LINNUKASVATUSE ARENDAMISEL

2
Eesti NSV Põllumajanduse
Ministeerium
87555

ARHIIVKOGU

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1956

*Brošüür on trükitud Eesti NSV Põllumajanduse
Ministeeriumi tellimisel*

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
33248

ARHIIVKOGU

NLKP XX kongressi direktiivides on püstitatud meie põllumajandusele uued suured ülesanded. Erilist tähelepanu on neis pühendatud loomakasvatuse arendamisele. Teiste loomakasvatusharude kõrval on ette nähtud ulatuslikud ülesanded ka põllumajanduslindude arvu suurendamise ja nende produktiivsuse tõstmise alal. Nii nähakse ette muna- toodangu tõus 1960. aastaks 2,5 korda võrreldes 1955. aastaga.

Selle ülesande täitmisel avaneb koolinoortele suurepärane võimalus edukalt kaasa aidata linnukasvatuse arendamisele. Linnukasvatus on õpilastele üheks huvipakkuvaks ja majanduslikult tulutoovaks praktiliseks tegevuseks. Koolides töötavad noorte naturalistide ringid võivadki võtta oma töökavasse mainitud ürituse. Kooli bioloogia programmi omandamise käigus on õpilased saanud üldisi teoreetilisi teadmisi põllumajanduslindude kehaehituse, söötmistingimuste jne. kohta. Nende teadmiste kinnistamine ja täiendamine praktilises tegevuses on väga kasulik. Igal õpilasel leidub kodus võimalusi koolis omandatud teoreetiliste teadmiste ellurakendamiseks — vähemalt 10—30 tibu üleskasvatamise teel. Peale selle saavad õpilased kooli noorte naturalistide ringis omandatud teadmisi rakendada kolhooside linnufarmide abistamisel.

Tibusid võime kasvatada kas loomulikul või kunstlikul viisil. Loomuliku kasvatamise juures hoiab ja soojendab tibusid emaslind, kunstlik kasvatamine aga toimub kunstlike soojendamisseadmetega — kunstemadega. Seejuures võib kunstlikult haudeaparaatidega hautatud tibusid kasvatada emaslinnu järel ja loomulikult emaslinnu all hautatud tibusid kunstemades.

Kõige otstarbekamaks lindude soetamise viisiks on ööpäevaste tibude ostmine haude-linnukasvatusjaamadest.

Koolid saavad osta kõikide põllumajanduslindude tibusid haude-linnukasvatusjaamadest, kes neid tellijatele ka

kätte toimetavad. Eesti NSV koolidel on võimalik tibusid tellida 12-st haude-linnukasvatusjaamast. Esitame alljärgnevalt ülevaate, missugust rajooni üks või teine haude-linnukasvatusjaam teenindab:

1. Kurtna HLJ	teenindab	Harju, Kose, Loksa, Keila ja Rapla rajooni.
2. Rakvere HLJ	„	Rakvere, Kiviõli, Jõhvi rajooni ja Narva linna.
3. V.-Maarja HLJ	„	Väike-Maarja rajooni.
4. Paide HLJ	„	Paide, Tapa, Türi ja Põltsamaa rajooni.
5. Tartu HLJ	„	Tartu, Elva, Kallaste, Jõgeva ja Mustvee rajooni.
6. Võru HLJ	„	Võru, Põlva, Rāpina ja Vastseliina rajooni.
7. Valga HLJ	„	Valga, Antsla ja Otepää rajooni.
8. Pärnu HLJ	„	Pärnu, Pärnu-Jaagupi ja Vändra rajooni.
9. Abja HLJ	„	Abja, Kilingi-Nõmme ja Tõrva rajooni.
10. Viljandi HLJ	„	Viljandi ja Suure-Jaani rajooni.
11. Haapsalu HLJ	„	Haapsalu, Lihula ja Märjamaa rajooni.
12. Valjala HLJ	„	Orissaare, Kingissepa ja Hiiumaa rajooni.

Tibusid saab iga kool tellida sellest haude-linnukasvatusjaamast, mis teenindab kooli asukoha rajooni.

Tibude praktiliseks kasvatamiseks ja hooldamiseks õpilaste poolt toome alljärgnevalt mõningaid juhendeid.

1. Ruumides, kus peetakse tibusid, olgu ühtlane ja tibusidele vajalik temperatuur. Nii temperatuuri järsk tõus kui ka alanemine mõjuvad tibuside arenemisele ühtviisi halvasti. Haudejaamast toodud tibusid tuleb kohe paigutada kunstema alla.

Lihtsaim kunstema on kuuma veega soojendatav kast-kunstema, mida võib iga poiss ise valmis teha. Laudadest valmistatakse 120 × 70 sm suurune kast, mis eraldatakse vaheseinaga kahte ossa. Soojendusruum on 50 sm ja jooksuruum, kus asuvad sööda- ja jooginõud, 70 sm pikkune.

Kunstema tagumine osa on ülalt kinnine, esimene osa aga on klaasist.

Soojendusruumi põhjast 15 sm kõrgusele kinnitatakse pulgad, millele asetatakse umbes 20-liitrilise mahuga kuuma veega täidetud pleknõu. Nõu kaetakse soojapidava materjaliga, et takistada kiiret jahtumist. Tibudele vajaliku soojuste saamiseks täidetakse nõud 3—4 korda ööpäeva jooksul.

Esiosa kaudu toimub kunstema puhastamine ja allapanu uuendamine. Läbi klaasi on hea jälgida tibude arenemist kunstemas.

Selleks, et kast-kunstemas oleks alati puhas ja värske õhk, varustatakse ta õhustamiseks õhuavadega.

Kast-kunstema asetseb 15 sm kõrgustel jalgadel ja mahutab 100 tibu

Kus on olemas elekter, saab tibud üles kasvatada elektri-soojendusega kunstema all. Selleks tehakse tugevast papist või, veel parem, plekist koonusekujuline kuppel, mille keskele on paigutatud sinisest klaasist või siniseks värvitud 75-vatiline elektrilamp. Kupli kõrgust pesakasti põrandast tuleb reguleerida nii, et tibudel seal all soe oleks. Algul on selle kõrguseks umbes 5—8 sm.

Temperatuur kunstemas peab olema 27—29° C, et luua noorele organismile arenemiseks sama keskkond, mis on loomuliku ema juures. Selle temperatuuri juures toimub tibude kasv kõige kiiremini.

Kui tibud kuhjuvad üksteise peale, ronivad hunnikusse kokku ja kaeblikult piiksuvad, siis on vaja kohe õhu temperatuuri ruumis tõsta. Kui õhu temperatuur on liiga kõrge, siis hakkavad tibud hingeldama, jooivad palju, kuid söövad halvasti. Sel juhul on vaja ruumi õhustada ja viia temperatuur normaalsele tasemele.

Normaalse soojuste juures on tibude sulestik sile, nad on erksad, söövad isukalt ning arenevad kiiresti.

2. Suure tähtsusega on tibudele päikesevalgus. Valgus mõjub närvisüsteemile ergutavalt, suurendades seega ainevahetust organismis. Päikesekiirte mõjul produtseerib organism D-vitamiini, mis soodustab luustiku normaalset kasvu. Ainult küllaldase valguse juures saavad tibud küllaldaselt liikuda ja süüa. Seepärast tuleb tibusid päikesepaistelisel ilmadel välja lasta ja võimaldada neil võimalikult palju liikuda. Eriti suur tähtsus on päikese ultraviolettkiirtele tibude kasvule.

3. Kolmandaks põhiliseks tingimuseks tibude kasvata-
misel on puhas ja värske õhk. Tibude ruumis on
hingamise ja väljaheidete tagajärjel alati kahjulike gaa-
side lisandeid. Selleks, et ruumi ei koguneks liigselt kahju-
likke gaase, ei või tibusid paigutada tihedalt ja määrdu-
nud allapanu tuleb sealt järjekindlalt eemaldada. Ruumide
õhustamist tuleb alustada juba tibude esimestest elupäeva-
dest, pidades silmas muidugi välistemperatuuri.

4. Tibusid tuleb süüta heakvaliteediliste
sööta dega ja anda neid isu järgi ja õigel
ajal. Tibudel olgu alati saadaval puhas ja ilma lõhnata
joogivesi, sest puudulik veega varustamine pidurdab tibude
kasvu. Eriti suur tähtsus on süsivesikutel, valkudel, mine-
raalainetel ja vitamiinidel tibude söödas.

5. Suur tähtsus tibude normaalsele arenemisele on nende
paigutamise tihedusel tibulas — ruumis, kus
neid peetakse. Mida tihedam on tibude paigutus iga ruut-
meetri põrandapinna kohta, seda suurem on suremus. Tibu-
del peab alati olema küllaldaselt ruumi liikumiseks. Ainult
küllaldase liikumisvõimaluse puhul arenevad normaalselt
luustik, lihased, kopsud, süda ning kogu organism. Uhele
ruutmeetrile ei mahutata üle 16 kanatibu, 12 parditibu või
10 kalkunitibu. Kuuenädalased tibud paigutatakse juba
kaks korda hõredamalt.

6. Et kasvatada terveid ja elujõulisi tibusid ning väl-
tida suremust, tuleb ära hoida tibude hai-
gusi. Tuleb meeles pidada, et tibude juures ei seisa hai-
guste vastu võitlemise edukus mitte ravis, vaid haiguste
ärähoidmises ehk profülaktikas.

Tibusid tuleb hoida niiskuse, külmetamise, kuuma päi-
kese ja rikkiläinud sööda eest. Kastega, vihmaga ja kül-
made tuultega ei või tibusid välja lasta. Ka kõrvetavate
päikesekiirte käes ei tohi tibusid kaua hoida.

Tibude ruumides tuleb pidada piinlikku puhtust, sest
puhtus on tervise alus. Tibude sööda- ja jooginõud olgu
puhtad. Hoolitseda tuleb allapanu puhtuse eest. Allapanuks
kasutada kuiva sõmerat liiva.

Sööta tuleb ainult värske ja toitvusest täisväärtusliku
söödaga.

Elujõuliste ja tervete noorlindude üleskasvatamine, lin-
dude hea munevus ja ühtlaselt kõrge munatoodang on suu-
rel määral sõltuv küllaldasest, õigest ja otstarbekast sööt-
misest. Vähe on veel sellest, et söödame linde tugevasti,

vaid oluline on ka see, et küllaldaselt antavast söödast saaksid linnud kõiki neid toitaineid, mis on vajalikud organismi normaalseks elutegevuseks ja saaduste tootmiseks. Ainuüksi õige söötmise, hooldamise ja pidamise juures arenevad tibud hästi, kasvavad kiiresti elujõulisteks noorlindudeks, täiskasvanud linnud aga munevad hästi.

Seepärast söötmine olgu küllaldane ja mitmekülgne. Olulise tähtsusega on söötade küllaldane valgusisaldus. Kui kanale anname sööta, mis on rikas tärklisest ja rasv-ainetest, aga vaene valgust, võib kana minna rasva, aga ei mune. Kui söödas on vähe valku, arenevad noored linnud halvasti ja suremus on suur. Valgusöötadest on esikohal loomsed valgusöödad nagu lõss, petipiim, kohupiim, piim, liha-, lihakondi-, kala- ja verejahu. Heaks valgusöödaks ja suureks maiuspalaks on lindudele vihmaussid, ka peenkalad ja kalarapped. Taimsetest valgusöötadest on paremad lina-, soja-, maapähkli- ja päevalillekoogid, hernes ja uba.

Lindude söödas on tähtsad ka vitamiinid. Eriti olulised on vitamiinid noorlindudele. Kõige paremaks vitamiin-söödaks on noor värske rohi, mis sisaldab kõiki vajalikke vitamiine. Haljassöödaks kõlbab rukkioras, noor lutsern ja ristik. Talvise vitamiinisöödana on vajalik varuda kuivatatud nõgeseid, vitamiinheina, punast porgandit, noorest haljasmassist valmistatud silo, heinajahu, pihlakamarju.

Kui on napilt koduseid vitamiinisöötasid, võib lindudele anda vitamiini tarbe rahuldamiseks värsket kalamaksaõli: tibudele teisest nädalast alates 1 teelusikatäis 25 tibule päevas, täiskasvanud lindudele 1—2 grammi linnu kohta päevas.

Teraviljasöötadest on lindudele kohasemad kaer ja oder. Nisu on lindudele küll kõige parem, eriti tibudele, kuid seda on võimalik lindude tarbeks siiski vähe tarvitada. Rukis ja terakaunvili ei ole lindudele kohased söödad. Jahvatusjäätmeist on parimad nisukliid, mida võtta sööda hulka mitte üle 30%, kuna nad sisaldavad palju kiudollust. Teravili on rikas tärklise ja suhkru poolest, missuguseid aineid vajab organism energiaallikana kehatemperatuuri säilitamiseks ja liikumiseks.

Soodsat mõju avaldab talvisele munevusele idandatud terade söötmine lindudele.

Mahlakate süsivesikurikaste söötadena on kohased lindudele söötmiseks kartul ja juurvili. Kartulit võib sööta kee-

detult ja anda pehmesöödana teraviljade osaliseks asendamiseks. Keskmiseks kartulinormiks on kanadele 40—50 g, partidele ja kalkunitele 90—100 g, hanedele isegi kuni 400 g linnu kohta päevas. Juurviljadest on sobivamad punane porgand, söödapeet ja suhkrupeet. Neid kasutatakse toorsöödana. Toorsöödaks sobib ka kapsas, sibul, küüslauk ja kõige enam muidugi noor ja värsked rohi.

Ei või unustada, et oluliseks koostisosaks lindude söödas on ka mineraalained, ilma milleta ei ole mõeldav noorlindude edukas arenemine ja täiskasvanud lindude hea munevus. Mineraalainetest vajavad linnud suuremal määral kaltsiumi. Rohkesti leidub kaltsiumi söödakriidis, kondijahus, teokarpides, müürikrohvis, merglis ja munakoortes, mida tuleb õigeaegselt varuda ja hoolitseda selle eest, et need lindudele alati saadaval oleksid.

Täiskasvanud lindudele võetakse naatriumi tarbe rahuldamiseks sööda hulka keedusoola 0,5—1 gramm päevas.

Noorlindude söötmisel, olenemata linnuliigist, peame meeles pidama:

1. Noorlinde, eriti tibusid, tuleb sööta ainult hea, toitva ja värsket söödaga. Hallitanud ja läppunud söödad võivad põhjustada noorlindude suremust.

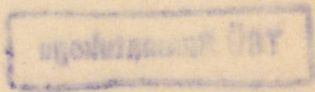
2. Söötasid tuleb anda noorlindudele nii palju, kui nad süüa jaksavad, kusjuures söödaratsioon peab sisaldama vajalikul määral kõiki toitaineid.

3. Linde tuleb sööta kindla söötmiskorra järgi, millest rangelt kinni pidada.

Linnukasvatuse Teadusliku Uurimise Instituut soovitab sööta tibusid kuni 10 päeva vanuseni kuus korda päevas, alates 10. elupäevast viis korda ja 1,5—2 kuu vanuselt neli korda söögivaheajaga 3,5—4 tundi.

Kanatiibude söötmist tuleb alustada kohe pärast nende haude-linnukasvatusteamast toomist ja kunstemasse paigutamist.

Esimesel kahel päeval söödetakse tibusid peente nisutangude ja herkuloga. Joogiks saavad tibud toasooja vett ja värsket täispiima. Hea on söödana kohupiim ja hästi hapendatud lõss. Vett peavad saama tibud niipalju kui neil on vaja, seepärast olgu igapäev vahetatud värsked vesi tibudel alati ees. Puusüsi ja peenkruus olgu tibudel samuti ees juba alates esimestest päevadest. Sütt on vaja seedeelundis tekkinud gaaside sidumiseks, et ei tekiks seedehäireid.

Peenike teravaservaline kruus aitab teisi söötasid peenedada.

Kolmandast päevast alates antakse lisaks tangudele keedetud ja peeneks hakitud mune, 1 muna 25 tibu kohta päevas. Kuigi esimestel nädalatel tarvitavad tibud vähe mineraalaineid, antakse neile peenestatud teokarpe vabalt nokkimiseks. Alates 5. elupäevast hakatakse tibudele andma ka haljassööta: peenestatud nõgeselehti, viljaorast, salati ja ristikuädalat. Varakevadel, kui haljassööta ei ole, antakse tibudele riivitud punast porgandit ja head värsket kalamaksaõli 1 teelusikatäis 25 tibu kohta päevas tangudele lisatuna. Haljassöödaks võib idandada ka kaeru orase saamiseks. Viie või kuue päeva vanuselt hakatakse tibudele andma kuivsööta vabalt nokkimiseks. Kuivsööt peab olema mitmekesine.

Kuivsööda segu võib valmistada järgmiselt: 25% peeni nisukliisid, 20% nisujahu, 23% sõelutud kaerajahu, 25% odrajahu, 5% hernejahu, 10% magedat kalajahu, 1,5% fosforhapu lupja, 0,5% keedusoola. Kui on käepärast päevalillekoogi- ja maapähklikoogijahu, siis võib vähendada odra- ja kaerajahu ning nisukliide kogust mõne protsendi võrra ja asendada eelpoolmainitud jahudega. Kalajahu protsent võib väiksem olla, kui on võimalik kalajahu asendada osalt liha- ja verejahuga. Fosforhapu lupja võib asendada kondijahu ja söödakriidiga.

10—12 päeva vanuselt ei anta tibudele enam keedetud mune ja täispiima. Täispiim asendatakse hästi hapendatud lõssiga. Nüüd hakatakse tibudele andma ka pehmesööta vaheldumisi tangudega. Pehmesööt valmistatakse hapendatud lõssist, kuivsöödast, keedetud kartuleist ja peenendatud haljassöödast. Kui kuivsöödas ei ole kalajahu, siis tuleb seda anda pehmesöödas 2—3 grammi tibu kohta. Keedetud kartuleid võetakse pehmesöödas 1 osa 3 osa kuivsööda kohta. Varakevadel, kui tibusid ei ole veel võimalik välja lasta, lisatakse pehmesööda hulka kalamaksaõli 1 teelusikatäis 20—25 tibu kohta päevas.

Keedetud kartulite kogust võib kord-korralt hiljem suurendada, näiteks 6 nädala vanustele noorlindudele antavas pehmesöödas on juba 1 osa jahu kohta 2 osa keedetud kartuleid ja rikkalikult haljassööta.

Sellisel toimub söötmine kuni 6 nädala vanuseni tangude, rohke haljassööda, pehmesööda ja alaliselt ees oleva kuivsöödaga. 6 nädala vanuses asendatakse tangud purus-

tatud teradega ja 2 kuu vanuses tervete kaera- või odra-teradega.

Puhas ja värske vesi, teokarbid ja süsi peavad olema alati saadaval.

Kolme kuu vanuselt algab noorlindude kasvatamine vastavalt tootmisülesandeile. Kuivsöödas vähendatakse valgurikkaid söötasid ja antakse neile rohkem teri. Hapendatud lõssi hulka, 10 grammi linnu kohta, ei vähendata.

Sel kasvuperioodil tuleb arvestada lindude isu ja sööta neid küllaldaselt, kuid nii, et söödanõudesse ei jääks jääke.

Vii e kuu vanuses, kui üksikud noorkanad alustavad juba munemist, viiakse nad üle munejate kanade söödaratsoonile.

Hanetibude söötmisel antakse neile esimestel päevadel keedetud ja peeneks hakitud mune segatult sõmeraks pudruks keedetud odra- ja kaeratangudega. Segule lisatakse pool osa peenestatud haljassööta. Kuni kuue kuu vanuseni söödetakse hanetibusid 5 korda päevas. Joogiks on puhas toasoe vesi, täispiim või värske lõss.

Teisest nädalast alates antakse pehmesööta, mis koosneb heast segaviljajahust, keedetud kartuleist ja kohupiimast. Sellele lisatakse veidi peenestatud teokarpe ja rikkalikult värsket rohtu.

Peale ühe kuu vanuseks saamist jääb hanetibude põhiliseks söödaks haljassööt — karjamaarohi, millele antakse lisaks karjamaaperioodi algul teri, hommikul ja õhtul kokku 50 grammi linnu kohta.

Kui hanedel karjamaal puudub veekogu, tuleb joogivesi anda sügavast nõust, kus olgu alati niipalju vett, et hanetibudel oleks võimalik silmade ja kõrvade pesemiseks pead ülени vette kasta.

Sõmer liiv, teokarbid ja puusüsi olgu hanetibudel alati saadaval.

Parditibude söötmise iseärasuseks on see, et neile söödetakse küll samu söötasid mis kanatibudelegi, kuid mõnevõrra teises vahekorras ja peamiselt pehmesöödana.

Kolme esimese päeva jooksul antakse parditibudele kõvakskeedetud ja peenekshakitud mune, 1 muna 50 pardi-tibu kohta, segatult odra- ja kaeratangudega pudruks.

Kolmandast elupäevast alates antakse pehmesööta, mis koosneb teraviljajahust, nisukliidest ja kalajahust. Segu

segatakse peenestatud haljassöödaga, värske või hapendatud lõssiga või lihapuljongiga kobedaks, sõmerjaks pudruks, mis on lindudele mõnus söömiseks ega kleepu noka külge.

Parditibud armastavad söögi peale vett juua, seepärast peab neil söötmise ajal vesi alati jooginõudes olema.

Sööta esimese kümne päeva jooksul 6 korda, teisel kümnepäevakul 5 korda päevas.

Parditibud kasvavad kiiresti. Seepärast on oluline, et tibulaperioodil antav sööt sisaldaks rohkesti loomseid valkaineid. Loomset valku seedivad parditibud väga hästi.

Terveid teri ei ole soovitatav anda. Teri antakse purustatult või jahuna piimaga niisutatult, et nad paremini seeduksid.

Söötade valik parditibude söötmisel olgu kogu üleskasvatamise perioodil võimalikult ühesugune, sest nad ei harju kergesti uue söödaga.

3—4 nädala vanuselt lastakse noorpardid vette, kusjuures vee temperatuur ei või olla alla $+16^{\circ}\text{C}$. Veekogus söövad nad rohkesti rohtu, usse, limuseid, konnakulleseid, konni, putukate vaklu ja vastseid ning muid loomakesi. Lisasööta antakse siis 3—4 korda päevas.

Teisel kuul antakse lisasööta olenevalt sellest, kuidas neile veekogus sööta leidub. Mida vähem leidub veekogus sööta, seda rohkem peab andma lisasöötasid. Lisasööt olgu mitmekesine.

Partide pidamiseks on sobivad kuni 1 meetri sügavused jooksva veega veekogud, kus on palju veetaimi, konni ja putukaid.

Noorpardid saavad tapaküpsiks 2—2,5 kuu vanuselt. Kui on võimalik karjatada noorparte veetavates onnides kõrrepõldudel, võib nende kasvatamine kauem kesta.

Kalkunitibude söötmine algab varsti pärast nende koorumist. Esimestel päevadel antakse kalkunitibudele kõvakskeedetud ja peenekshakitud mune, 50 kalkunitibu kohta 3 muna päevas, segatuna peente tangudega ja kohupiimaga. 4—5-ndast päevast alates lisatakse pehmesöödasse segatult rohelist sibulat, küüslauku ja muud peenendatud haljassööta. Pehmesööt valmistatakse $\frac{1}{2}$ osast kuivsöödast ja $\frac{1}{2}$ osast nisukliidest, mis segatakse hapendatud piimaga paksuks pudruks.

Kuivsööt olgu tibudel alati saadaval. Samuti olgu alati ees teokarbid, värske joogivesi ja peenendatud puusüsi.

Kui kalkunitibud on saanud 2 kuu vanuseks, söödetakse neid harvem, kolm korda päevas, andes kaks korda pehmesööta ja üks kord õhtul terveid kaera- või odrateri. Kolmandast kuust alates söödetakse kalkunitibusid ainult kaks korda päevas, andes hommikul pehmesööta ja õhtul teri.

Kalkunitibud nõuavad suurt tähelepanu nii söötmisel kui ka hooldamisel. Sööt peab olema heakvaliteediline ja värske. Söötmisaegadest tuleb täpselt kinni pidada. Sööta tuleb väikeste annustega, kuid sageli. Jahusegule tuleb juurde lisada vähemalt 30 protsenti peenekshekseldatud värsket rohtu ja kuni kuu vanustele tibudele kohupiima, lõssi ja petipiima.

Kalkunitibud on väga liikuvad ja seepärast tuleb neid sooja ja ilusa ilmaga juba mõne päeva vanuselt välja lasta.

Kalkunitibud on õrnad kuni 2 kuu vanuseni. Neid ei tohi lasta märjaks saada, sest selles eas ei kannata nad niiskust. Alles kui nende pea ja kael on juba kattunud punakate nahkkudedega, on nad sama vastupidavad kui täiskasvanud linnud.

Kuivõrd oluline on söödaratsioonidest täpne kinnipidamine ja tibude suunav kasvatamine, saab elavalt demonstreerida kooli elavnurgas. Kooli bioloogia õpetaja juhtimisel tuleb iga kooli elavnurgas kasvatada teatud arv tibusid. Söödame üht osa tibusid rangelt söödaratsiooni järgi, ülejäänud tibusid aga nii, et ühel puuduvad ratsioonist näiteks mineraalained, teisel vitamiinid jne. Varsti võime näha, et rangelt söödaratsiooni järgi söödetud tibud arenevad normaalselt, ühekülgsest söödetud tibud aga jäävad ühes või teises suhtes kängu.

Tibude üleskasvatamise edukus oleneb suurel määral õpilaste teadmistest, huvist ja armastusest neile usaldatud töö vastu.

Põhireeglid, millest tibude hooldamisel tuleb kinni pidada, on kokkuvõttes järgmised:

1. Sööta tuleb ette anda arvestusega, et tibud selle ilma jäägita ära söövad.

2. Tibusid ei tohi kunagi jätta ilma puhta veeta.

3. Peenekshekseldatud haljassööta (ristikut, lutserni, nõgeseid) ja mineraalsöötasid (kriiti, peenestatud teokarpe), lõssi ja peent kruusa tuleb tibudele anda isu järgi.

4. Söödakünad ja jooginõud tuleb pärast igakordset

tarvitamist puhastada ja kuivatada ning iga 3—5 päeva järel hoolikalt pesta ja desinfitseerida.

5. Igal hommikul tuleb allapanu üles kohendada, sõnnik eemaldada ja lisada uut allapanu.

6. Tibud tuleb lasta iga päev jooksuaeda, välja arvatud vihmased päevad.

7. Tibula temperatuur peab olema alati ühtlane.

8. Nõrgad ja kasvus mahajäänud tibud tuleb eraldada ja luua neile paremad söötmis- ja pidamistingimused.

9. Tibusid tuleb kaitsta röövloomade ja -lindude eest.

Kasutades eeltoodud juhendeid tibude üleskasvatamise kohta võivad õpilased edukalt tibusid omal käel üles kasvatada. Samuti saavad õpilased suvevaheajal abistada kolhooside linnutalitajaid.

Koolid saavad šefluse alla võtta kolhooside linnufarme ja osutada neile mitmekülgset abi. Nii saavad õpilased aidata kolhoose kanade ja teiste lindude laagriiviisilisel pidamisel uiteväljadena kasutatavatel heinaädalatel ja eriti kõrrepõldudel, kust linnud leiavad hulgaliselt ussikesi, putukaid ja varisenud viljateri. Praktika on näidanud, et laagriiviisiliselt põldudel peetavate kanade munevus tõuseb umbes 10 ja enam protsenti. Harkovi oblasti Bogoduhhovi rajooni Lenini-nimelises kolhoosis saadi 1948. aastal, kui kanu ei peetud põldudel, iga kana kohta 115 muna; 1949. aastal aga, kui kanu peeti laagriiviisiliselt põldudel, oli aastane munatoodang ühe kana kohta 135 muna. Laagriiviisilisel kanade põldudel pidamisel on veel teisigi eeliseid, sest kanad hävitavad põldudel kahjulikke putukaid ja tõuke, kes kahjustavad juurvilja ja ka teisi põllukultuure. Kanad puhastavad põlde ka umbrohuseemnetest. See omakorda aitab tõsta saake. Põldude kündmise ajal on väga kasulik lasta kanakarjal käia otse traktori järel, et hävitada kahjulikke putukaid ja tõuke. Eespool toodud Lenini-nimelise kolhoosi praktikast näeme, et peedipõldudelt, kus kanu kasutati kahjurite tõrjeks, oli saak 230 tsentnerit hektarilt; seal aga, kus kanu kahjurite tõrjeks ei kasutatud, oli hektarisaak ainult 181 tsentnerit. Kanu võib laagriiviisiliselt pidada ka puuviljaaedades, heinapõldudel jne. Kolhoosidel on vaja koostada vastav plaan, mille järgi õpilased saavad kanade laagriiviisilist pidamist organiseerida. Laagriperioodil võib kanu ka ööseks põllule jätta. Selleks peaksid olema ehitatud kerged ratastel edasiveetavad

laagrionnid — üks onn 125 kana kohta. Onnides saavad kanad olla öösel, samuti on seal ka pesad munemiseks. Onnide vahe olgu 15—20 meetrit. Enne kanade põlluleviimist tuleb kontrollida nende tervislikku seisukorda. Kanade põlluleviimine toimugu õhtupoolikul. Ööseks jäetakse kanad põllule onnidesse, et nad harjuksid uue keskkonnaga. Järgmisel hommikul vara lastakse nad põllule.

Kanade söötmine laagriperioodil toimub ettenähtud päevanormide järgi. Noorkanu (kuni 6 kuuni) tuleb sööta 4 korda päevas, vanemaid kanu 3 korda päevas, kusjuures hommikul tuleb anda 30%, keskpäeval 30% ja õhtul 40% päevasest söödaratsioonist. Nagu juba mainitud, tuleb hoolitseda, et kanadel oleks alati saadaval puhas vesi.

Õpilased saavad abistada kolhooside linnufarme ka talveperioodiks vajalike söötade varumisel, näiteks vitamiinirikka heinajahu valmistamisel. Lindudele söödetaav heinajahu on soovitatav valmistada noorest lutsernist, mis tuleb soodsa ilmaga maha niita, veidi närbuda lasta ja kiiresti redelitele tõsta. Hästi kuivanud hein jahvatatakse rõugust vedades koheselt jahuks. Heinajahu päevaseks söödaratsiooniks ühe kana kohta on 5—7 grammi, pardi kohta 35—60 grammi, kalkuni kohta 35—80 grammi, hane kohta 100—150 grammi.

Õpilased võivad edukalt sügiseti ka pihlakamarju korjata ja kuivatada neid väärtuslikuks talviseks vitamiinisöödaks.

Jõukohaseks ülesandeks on õpilastele veel suvel nõgesevihkude valmistamine. Nõgeseid tuleb niita õitsemise eel ja vitamiinide paremaks säilitamiseks kuivatada algul varjulises kohas väikeste vihkudena.

Samuti võivad õpilased kõigiti oma abi osutada silo valmistamisel.

Abistades kolhooside linnufarme saavad õpilased selle eest ka normipäevi ja vastavat tasu. Nii on õpilastel ka majanduslik huvi nimetatud töö vastu.

Ettevalmistusi koolides kevadiseks tibude kasvatamiseks tuleb teha õppeaasta jooksul. Juba talvel tuleb noorte naturalistide ja tehnikaringides aegsasti valmistada tibude kasvatamiseks vajalikud kunstemad ja onnid aiakesega. Kevadel, niipea kui võimalik, tellida haude-linnukasvatust jaamadest tibusid. Õppeaasta jooksul tuleb õpilasi noorte naturalistide ringide kaudu teoreetiliselt ette valmistada põllumajanduslindude kasvatamiseks ja kolhooside linnu-

farmide abistamiseks. Nimetatud ürituse vastu on kohustatud huvi tundma ennekõike kooli direktsioon. Vastutus langeb siin ka loodusõpetuse õpetajatele. Direktsiooni otses- teks abilisteks selles töös peavad kujunema koolide pio- neeri- ja komsomoliorganisatsioonid. Nimetatud organisat- sioonide koosolekutel tuleks seda üritust põhjalikult kaa- luda, leida võimalusi kolhooside linnufarmide tõhusaks abistamiseks. Selle üritusega satuvad õpilased silm silma vastu elava loodusega, praktikaga. Sellega saame kasva- tada õpilastes huvi linnukasvatuse ja üldse töö vastu. Võime olla veendunud, et üritusest on suur kasu linnukas- vatuse arendamisele. Selle ürituse kaudu saavad koolid tõhusalt kaasa aidata partei XX kongressi otsuste täitmi- sele.

ЗАДАЧИ ШКОЛ И УЧАЩИХСЯ ПО РАЗВИТИЮ
ПТИЦЕВОДСТВА

На эстонском языке

Эстонское Государственное Издательство

Таллин, Пярну маантеэ 10

*

Toimetaja *A. Tääger*

Tehniline toimetaja *L. Uuspõld*

Korrektorid *M. Juske* ja *J. Rammi*

Ladumisele antud 22. V 1956. Trükkimisele antud
26. VI 1956. Paber 54×84, 1/16. Trükipoognaid 1.
Formaadile 60×92 kohaldatud trükipoognaid 0,82.
Arvutuspoognaid 0,77. Trüktiarv 5000. MB-05723. Tellimise nr. 1344. Trükikoda „Pioneer“, Tartu, Kastani 38.

Tasuta

Tasuta

A-21168

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00365723 8